No. 42. Donderdag 21 October 1909 9de Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Door tusschenkomst van Z. H. den Sultan van Asahan, werd op 18 October 1909 ontvangen een door inlanders van dat landschap vervaardigde mat, welke bestemd is voor Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana.

Deze mat zal gedurende eenige dagen ter bezichtiging gesteld worden voor belangstellenden op ons kantoor, Heulstraat 17, den Haag, 2e verdieping.

II. Op het onderstaand door ons gezonden verzoekschrift werd het navolgend antwoord ontvangen.

Aan
Zijne Excellentie den Minister van Koloniën, enz. enz.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen, C. R. Bakhuizen van den Brink, voorzitter, E. van Assen, secretaris, A. A. C. Harting, penningmeester der te 's-Gravenhage gevestigde Vereeniging „Oost en West", als vertegenwoordigende die Vereeniging ingevolge artikel 8 harer bij Koninkl. k besluit dd. 24 Maart 1908 No. 43 goedgekeurde (gewijzigde), Statuten;

dat volgens artikel 4 van de statuten der vereeniging hare werkzaamheden o.m. bestaan in:

1o. het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Oost- en West-Indische bezittingen en Koloniën,

2o. het steunen van alles, wat dienen kan, om de welvaart in Oost- en West-Indië te bevorderen, bij name de ontwikkeling van de nijverheid, daaronder in het bijzonder ook begrepen de inlandsche kunstnijverheid,

dat de vereeniging daaraan wenscht te voldoen, door het houden van openbare voordrachten, c.q. met lichtbeelden, betreffende Indische toestanden door sprekers, die met Indië bekend zijn door studie of ondervinding op verschillend gebied, door het deelnemen aan tentoonstellingen, waar gelegenheid is om artikelen van Indische kunst of nijverheid (dit laatste in den ruimsten zin c.q. ook landbouwnijverheid) ter bezichtiging te stellen,

door het organiseeren zelf van kleine tentoonstellingen, die een beeld geven van de Indische kunstvaardigheid en bedrijvigheid,

en, ons hiermede aansluitende aan het onder dagteekening van 7 Juli 1909 tot Uwe Excellentie gericht rekest van de Commissie van het Museum van kunstnijverheid te Haarlem door het verleenen van steun aan Indische jongelieden van aanleg voor het volgen van lessen aan een Hollandsche kunstambachtschool, om op deze wijze uit het Inlandsche element personen te winnen, die, goed technisch onderlegd, voorgangers of voorlichters kunnen worden van de beoefenaars van kunstnijverheid in Indië,

dat adressanten, meenende hiermede te dienen het algemeen belang van Nederland en zijne overzeesche bezittingen, de vrijheid nemen, zich tot Uwe Excellentie te wenden met het verzoek, om de Vereeniging „Oost en West" in de schaarschte harer inkomsten tegemoet te komen voor het voorschreven doel met eene geldelijke subsidie, die voor een jaar ware te stellen op eene som van f 2500.— (twee duizend vijfhonderd gulden).

't Welk doende,
(*w. g.*) C. R. BAKHUIZEN V. D. BRINK, Voorzitter.
„ E. VAN ASSEN, Secretaris.
„ A. A. C. HARTING, penningmeester.

's-Hage, 2 Augustus 1909.

's-Gravenhage, den 9 October 1909.

Aan
den Heer C. R. Bakhuizen van den Brink, Voorzitter der Vereeniging „Oost en West" te 's-Hage.

Naar aanleiding van het door de Vereeniging „Oost en West" bij request van 2 Augustus jl. gedaan verzoek tot toekenning van eene jaarlijksche subsidie van f 2500.—, ten einde haar in staat te stellen om volgens artikel 4 harer statuten populaire kennis omtrent de Nederlandsche bezittingen en koloniën te verspreiden en steun te verleenen aan alles, wat dienen kan om de welvaart dier gewesten te bevorderen, heb ik de eer U mede te deelen, dat dit verzoek voorloopig nog door mij in beraad wordt gehouden, ook in verband met het van den Gouverneur-Generaal verwacht advies omtrent het in Uw rekest bedoeld verzoek van de Commissie van het Museum van kunstnijverheid te Haarlem.

De Minister van Koloniën,
Voor den Minister,
De Secretaris-Generaal,
(*w. g.*) VAN DER HOUWEN VAN OORDT.

IV **Hoofdbestuursvergadering** op Zaterdag den 30en October 1909, ten 2½ ure n.m. in het lokaal der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

(Ingevolge al. 1 art. 7 van het Huishoudelijk Reglement).

Agenda:

a. Ingekomen schrijven van Curaçao;

b. Mededeelingen betreffende informatiebureau, verspreiding van geschriftjes, aangaande betrekkingen in Indië, subsidieering van tentoonstellingen, enz., hulp bij voorgekomen rampen, vertegenwoordiging in Indië;

c. Verhooging van toelage voor Redactie van het Koloniaal Weekblad;

d. Goedkeuring dat de penningmeester bij beschikking van het D. B. van 26 Juli 1909 sub 4 gemachtigd is met laatstbedoelde verhooging rekening te houden, te beginnen met het 2e halfjaar 1909;

idem ten opzichte van de verhooging der toelage van den secretaris en penningmeester;

c. Voorstellen betreffende de uitgifte van het Kol. Weekblad; eventueele verandering van drukker;

f. Herziening van art. 13 der Statuten, wat betreft de bijdrage der afdeelingen aan de kas van het Hoofdbestuur (zie Kol. Weekblad No. 37).

Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

5e opgave der ingekomen **giften, ten behoeve van de noodlijdenden te Kaliwoengoe en Loemadjang** t/m den 4en October 1909.

Saldo 4e opgave f 1224.63½.

4 October	M., te 's-Gravenhage,	f 2.50.
13 „	C. J. M. de W., te Haarlem,	f 10.—
14 „	Nieuw Israël. Weekblad, te Amsterdam,	f 1.50.
15 „	Dr. A. W. v. Goor, rector van het gymnasium, te Groningen,	f 6.—
16 „	M., te Winterswijk,	f 0.50.
16 „	B. v. G., te 's-Gravenhage,	f 5.—
16 „	E., te 's-Gravenhage,	f 5.—
	Totaal	f 125513½.

Van dit bedrag is bereids f 1000.— overgemaakt naar Indië.

Voor de opgave,
A. A. C. HARTING, Penningm.

Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën":

Openbare Algemeene Vergadering

op Maandag 25 October 1909, des avonds te 8 ure, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's-Gravenhage.

Agenda:

1o. Benoeming van de Commissie van twee leden, en van hunne plaatsvervangers, belast met het nazien van de Rekening en Verantwoording van den Penningmeester over het jaar 1909.

2o. Voordracht van den heer A. J. van Schermbeek, Oud-Houtvester en Leeraar aan de Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen, over de Beteekenis van het Departement van Landbouw in Nederlandsch Oost-Indië voor de ontwikkeling van onze Oost-Indische Koloniën (beschouwd van een economisch en kultuur-technisch standpunt).

Gelegenheid tot debat.

Hoofdpunten der Voordracht:

I. De bodemkultuur (Landbouw) is in de eerste plaats een deel van het volkshuishouden, zoodat hare ontwikkeling rechtstreeks afhankelijk is van den maatschappelijken toestand, waarin een volk verkeert. Natuurwetenschappelijk onderzoek doet bij de oplossing der vraagstukken belangrijke hulpdiensten.

II. Onze Oost-Indische Koloniën zijn op te vatten als een staatkundig conglomeraat, van zeer heterogene volkeren, staande op zeer uiteenloopend peil van maatschappelijke ontwikkeling.

III. De Staatsbemoeiing in zake de bodemkultuur heeft zich overal, maar vooral in een dergelijk heterogeen volkssamenstel, te bewegen op het gebied der landhuishoudkunde, onder natuurwetenschappelijke voorlichting.

IV. Aangezien in onze Oost-Indische Koloniën de volkswelvaart meer door de voortbrengende dan door de verwerkende nijverheid wordt beheerscht zijn handel en nijverheid met den Landbouw in één Departement te vereenigen.

V. Uit de inrichting van een goed werkend Departement van Landbouw blijkt, dat zijne leiding en die zijner belangrijke afdeelingen het doelmatigst in de handen van mannen worden gelegd, die zich vertrouwd kunnen maken met de welvaartsbelangen der volkeren, die in onze Oost-Indische Koloniën hun woon- en hun arbeidsveld vinden.

Namens het Bestuur,
de Secretaris der Vereeniging,
J. L. SWART.
Stephensonstraat 23.

Voor introductie, welke op den avond zelven in de zaal kan geschieden, gelieve men zich te wenden tot den Secretaris.

Arbeidskrachten in de kolonie Suriname,

door Mr. D. VAN BLOM,
professor aan de technische hoogeschool te Delft.

(Vertaling uit de Revue Economique Internationale van Juli 1909.)

I.

Gedurende meer dan een eeuw zijn de Nederl. bezittingen in Zuid-Amerika ten prooi geweest aan voortdurende moeilijkheden, waaronder b.v. de verstikking van den handel van Curaçao, een feit uit de geschiedenis van den tegenwoordigen tijd, van algemeene bekendheid is geworden.

Uit een economisch oogpunt zijn echter de buitensporigheden van den voormaligen dictator van Venezuela ten opzichte van de Nederlandsche Antillen veel minder belangrijk dan de, zelfs in Nederland, weinig bekende geschiedenis van het chronische lijden der kolonie Suriname.

Evenals alle West-Indische koloniën is ook Suriname eene slavenkolonie geweest, en evenals bijna overal elders, heeft ook hier de slavernij zichzelve overleefd.

„Er schuilt meer gevaar in den status-quo dan in de emancipatie"; deze woorden van den graaf de Montalembert, gesproken in de kamer der pairs van Frankrijk op den 17en April 1845, waren even waar voor Suriname als het gezelde van de Lamartine bij gelegenheid van een feestmaal van de Fransche vereeniging voor de afschaffing van de slavernij in Maart 1848: dat het niet te doen was om eene revolutie in het leven te roepen, maar om deze te voorkomen.

Reeds aan het einde van de 18de eeuw begon de voorspoed van de, naar men zegt, eens zoo rijke kolonie te tanen. Vele plantages schenen op dit tijdstip meer voorwerpen van speculatie dan van ernstige exploitatie te zijn geworden. Hollandsche bankiers, die fondsen aan de eigenaars hadden voorgeschoten, maar nimmer hun interest ontvingen, lieten meer dan eene er van verkoopen.

Ongetwijfeld heeft de wreedheid van de slavernij mede tot dezen achteruitgang bijgedragen.

Eene ordonnantie van 1784, die in het midden der XIXe eeuw van kracht was, gaf aan de eigenaars, de directeuren en hunne blanke ondergeschikten een bijna onbeperkte bevoegdheid tot straffen: het was hun toegestaan tot tachtig ordinaire zweepslagen op het onderlijf te geven; de eigenaars hadden bovendien het recht alle andere en zwaardere kastijdingen toe te passen en hunne directeuren tot toepassing daarvan te machtigen, except dezulke, waarover hij zich bezwaard mocht vinden.

Voor de eigenaars zelf was de machtsuitoefening slechts beperkt door het verbod hunne slaven geregeld te mishandelen en te verminken.

Het behoeft voorwaar geene verwondering te wekken, dat het aantal deserteurs dagelijks toenam, en dat deze uitgewekenen, deze „boschnegers", vol opgekropten haat, een voortdurend gevaar opleverden voor alle plantages, die aan hunne plotselinge overvallen waren blootgesteld.

In 1789 zag de regeering zich genoodzaakt, om door eene bijzondere wet den invoer van Afrikaansche negers aan te moedigen; wel een bewijs, dat er werkelijk leegten waren aan te vullen.

En zij, die bleven? Ongetwijfeld vormden zij niet het beste en meest intelligente gedeelte; de plantagenaar was de meester, die hun het dagelijksch brood verstrekte, hij slechts was verantwoordelijk; hieruit kon niet anders dan eene slaafsche, onderworpene en domme bevolking voortkomen, iets, wat de planters niet ongaarne zagen.

De intellectueele ongevoeligheid van het menschelijk vee vormde alzoo den grondslag der slavernij, die tengevolge had de bijna onbeperkte heerschappij van den meester; een stand van zaken, waartegen de slaven in opstand moesten komen, en die veroordeeld wordt door het economisch beginsel, dat aan intelligente werkkrachten de voorkeur geeft en door het menschelijk geweten, wakker geworden door de tastbare onmogelijkheid om dien toestand te handhaven.

In de XIXe eeuw duurde deze stand van zaken voort en het economisch bankroet van de slavernij bleek meer en meer. In 1832 spanden eenige negers samen om Paramaribo in brand te steken, het geheele land te veroveren en dit onder de zwarte bevolking te verdeelen; de samenzwering werd ontdekt en de drie hoofden ervan werden zelf verbrand. Dit belette echter niet, dat in 1842 de volgende proclamatie werd verspreid: „Bloed om bloed, dat is de wet van God sedert de wereld bestaat. De blanken zwemmen langzaam in ons bloed. Laat ons een verbond sluiten met hart en hand om ons op hen te wreken! Dat wij onze ketenen verbreken; dat wij de tyrannen vermoorden, hunne huizen verbranden, en wij zullen vrij zijn. Moord! Brand! Wij zoeken de vrijheid en God is met ons!!!" Schijnvertooning van moed, misschien; doch in elk geval een bewijs van het vuur, dat smeulde onder de asch der onderworpenheid.

De voortdurende achteruitgang van Suriname gedurende de laatste eeuw onder het stelsel der slavernij is een bewezen feit. Om hiervan eenige welsprekende cijfers te geven: het aantal plantages in geregelde ontginning wordt geschat in 1800 op 641; in 1831 op 451; in 1833 op 430; in 1839 op 420; in 1840 op 383; in 1848 op 284; in 1850 op 273. Betreffende het aantal slaven, dat er op arbeidde, vindt men de volgende gegevens: in 1833 42272; in 1836 39730; in 1840 36.209; in 1853 32.540, terwijl de overlevering spreekt van 109.000 slaven ten tijde van den grootsten bloei der kolonie *); dit alles verklaart, dat de vrije immigratie (van Chineezen en Portugeezen) reeds werd beproefd, toen de emancipatie nog verre van werkelijkheid was.

Een snelle achteruitgang, die echter niets verrassends heeft. Dezelfde oorzaken gingen voort dezelfde gevolgen te hebben en nieuwe oorzaken voegden zich bij de oude: de afschaffing van den slavenhandel en de concurrentie van den Europeeschen beetwortel met het koloniale suikerriet.

***

De slavernij in Suriname heeft dus die in de naburige koloniën overleefd. Het uur der vrijwording sloeg eerst in 1863, dat is dertig jaar, nadat Engeland het voorbeeld had gegeven en vijftien jaar, nadat Frankrijk dit ter harte had genomen! Dit nakomen werd in de eerste plaats veroorzaakt door de onverschilligheid van de openbare meening in het moederland, en verder door de moeilijkheid: wat met de vrijgeworden slaven aan te vangen: hoe hen te doen deelnemen aan den productieven arbeid? Bovendien waren er finantieele hinderpalen, en dit is het feit, dat de geheele geschiedenis van de vrijmaking der slaven van begin tot einde heeft belemmerd.

Nederland heeft niet minder dan *f* 13.000.000 aan de eigenaars in Guyana en de Antillen uitbetaald; het Oost-Indisch batig slot stond deze edelmoedigheid toe, evenals het de uitvoering van talrijke openbare werken in Nederland mogelijk maakte tot op het tijdstip, waarop deze saldo's ten gevolge van kostbare oorlogen in den Aziatischen archipel veranderden in tekorten.

Eerst werd getracht de slavenhouders vergoeding te laten betalen voor de slaven zelf; doch deze pogingen waren vergeefsch. Men verzette zich daarna in de Tweede Kamer tegen het voorstel der regeering, dat veel te edelmoedig scheen, en de oppositie behaalde de zege; zij ontwrichtte het ontwerp zoodanig door amendementen, dat Nederlandsch Guyana tot heden aan de gevolgen daarvan lijdt.

De regeering had gewild den invoer van vrije werkkrachten gedurende tien jaren zelf te regelen en te leiden, maar de Tweede Kamer, geleid door slecht begrepen zuinigheid, nam het tegengestelde, minder kostbare beginsel aan: de regeering zou zich beperken tot het aanmoedigen der vrije immigratie door gedurende vijf jaar premies uit te loven, terwijl het totaal dezer premies het bedrag van *f* 1.000.000 niet zou overschrijden.

De Kamer weigerde eveneens de oprichting van eene koloniale bank, door de regeering voorgesteld om de immigratie te bevorderen en landbouw en industrie te ontwikkelen; de bezitters van slaven zouden voor twee-derden hunner vergoeding ontvangen, in aandeelen van de bank, om zoodoende het gevaar te voorkomen, dat de uitgegeven millioenen in Europa zouden terecht komen, eene vrees, die geenszins ongegrond was, gegeven de uitlandigheid der planters, die er van hielden om de rijkdommen door hunne directeuren in Suriname voor hen gewonnen, in Europa te verteren.

Het was, alsof men de afschaffing der slavernij wilde, ondanks alle nadeelen, die daaruit konden voortvloeien, niet met zoo groot mogelijke beperking van deze. Die verblinding der volksvertegenwoordiging vindt men teekenend weer in haar antwoord op de troonrede van Sept. 1862 waarin zij haar hoop uitdrukt, dat de afschaffing van de slavernij moge bijdragen tot opheffing der kolonie, die zoo lang lijdende was. Zij had dus zelfs geen vermoeden van de noodzakelijkheid om op hetzelfde oogenblik, waarop de negers zouden worden vrijverklaard, deze te vervangen door vrije werklieden, eene noodzakelijkheid, die niettemin was aangetoond, niet alleen door den gouverneur van Suriname zelf, — deze had aanbevolen te beginnen, waarmede de naburige koloniën waren geëindigd — maar ook door de Nederlandsche regeering en door het voorbeeld van de Engelsche en Fransche koloniën.

Handenarbeid te verrichten werd als schande beschouwd. Hadden die negers ooit een vrijen man zien werken? Moest vrijheid voor hen niet synoniem zijn met niets doen? En was loon voor hen niet overbodig onder dien gelukkigen hemel, op dien vruchtbaren bodem, die bijna om niet voorzag in hunne dagelijksche behoeften?

De Kamer zag weldra in, eene ernstige fout te hebben begaan, die zij toen echter slechts maar ten deele kon herstellen. Het is zeker een der moeilijkste vraagstukken, een verlies te herstellen, dat men op de internationale markt heeft geleden.

Dat een gedeeltelijk herstel nog mogelijk was, is te danken geweest aan de instellingen van het staatstoezicht, dat de wet tot afschaffing der slavernij had gelast voor een tijdvak van tien jaar, gedurende hetwelk de vrijgewordenen verplicht waren werkcontrakten te sluiten. Men had gehoopt op deze wijze een te plotselingen overgang te voorkomen en den tijd te winnen, noodig voor den invoer van vrije arbeiders. Ondanks de pogingen eener immigratiemaatschappij, opgericht in 1865, die heeft getracht negers van Barbados en Portugeezen van de Kaap Verdische eilanden en Madera in te voeren, was de immigratie onvoldoende en reeds in 1868 deden de Koloniale Staten van Suriname een beroep op de Nederlandsche regeering om met alle haar ten dienste staande middelen te bevorderen, hetgeen zij zonder eenige overdrijving noemden de levenskwestie van Suriname: de immigratie.

Dientengevolge zag men in de maand Januari van het jaar 1872 eene wet in werking getreden, gecontrasigneerd door denzelfden staatsman, minister geworden, die als afgevaardigde de vader was geweest van het noodlottige amendement van 1862, eene wet waarbij de Staat zelf de immigratie zou leiden en voorschotten zou verleenen aan de planters die daaraan behoefte hadden. Het was hoog tijd, want het aantal loontrekkende inboorlingen was in het tijdvak 1863—1872 van 16.824 gedaald tot 14.156 en het aantal emigranten, dat op de plantages werkte, was slechts toegenomen van 284 tot 1.976, terwijl het toezicht van den Staat en de verplichting, opgelegd aan de vroegere slaven om werkcontracten te sluiten, zouden eindigen in 1873.

Naar het voorbeeld van Frankrijk, dat in 1861 met Engeland eene overeenkomst had gesloten in zake de immigratie van arbeiders uit Britsch Oost-Indië, heeft Nederland, gevolg gevende aan den wensch der planters, in 1871 een overeenkomstig verdrag gesloten. In de eerste jaren leverde dit slechts zeer magere uitkomsten op; in 1873 kwamen ongeveer 2.700 immigranten aan, waarvan het meerendeel onbekend was met landbouwarbeid; de meesten waren gerecruteerd uit het uitschot van Calcutta; bijgevolg kwamen er van de planters slechts zeer weinig aanvragen meer binnen.

De moeilijkheden, waarin de kolonie verkeerde, hielden dus niet op.

(Wordt vervolgd.)

*) De verschillende schrijvers geven niet juist dezelfde cijfers, doch zij komen in zooverre overeen, dat zij allen wijzen op achteruitgang.

PERSKRONIEK.

INHOUD: *De Telegraaf* over het Hollandsch leeren aan Inlanders ter Sum. Westk. — *De Standaard* over uitbreiding van koloniaal gezag. — *De Tijd* klagend over gebrek aan regeeringssteun der Roomsche liefdadigheid in Indië. — De *Wochenzeitung* over het Chineezen-vraagstuk.

In de Telegraaf van 14 October wordt aangedrongen op het spoedig tot stand komen van Maleisch-Hollandsche scholen ter Westkust van Su-

matra. De oprichting aldaar van een Chineesch-Hollandsche school heeft veel ontevredenheid onder de Maleiers teweeggebracht. In verband daarmede, ontving de redactie van het blad een schrijven uit Padang. De schrijver is een inlander, zegt het orgaan, wiens loyaliteit ten opzichte van ons bestuur boven alle verdenking staat.

Aan dezen brief ontleenen we het volgende:

„Zooals u zeker bekend is, aldus vangt hij aan, „wordt het aan de inlandsche kinderen zeer lastig „gemaakt om de Europeesche scholen te bezoeken. „Zij moeten het Hollandsch bijna even goed machtig zijn als de Europeesche kinderen, die in de eerste klasse zitten. Waar zij die noodige kennis moeten opdoen, wordt geheel aan hunne ouders overgelaten. De eenige manier is door het nemen van „privaatlessen, zich die kennis eigen te maken, maar „dit kunnen slechts zeer weinigen doen, in aanmerking genomen de geringe inkomsten en traktementen van hunne ouders."

Alles volkomen waar, teekent de redactie hierbij aan. Verder schrijft hij:

„U zult u misschien wel eens afvragen: waarom „wij, inlanders, toch zoo met alle geweld Hollandsch „willen leeren, waar dit ons toch door de regeering „zoo bemoeilijkt wordt? Ik zal het u trachten uit „te leggen. Mij is al eens gevraagd: of ik denk, dat „de inlanders gelukkiger zullen worden door meer „te leeren en ons de Westersche beschaving eigen te „maken?

„Wie deze zaak zoo bekijkt, weet niet, wat er onder onze menschen omgaat. Neen, deze zaak is voor „ons volstrekt niet een kwestie van meer of minder „geluk, maar doodeenvoudig een middel bij den „strijd om het bestaan. Overal, waar een jongmensch „zich tegenwoordig voor de een of andere betrekking aanmeldt, is de eerste vraag, die hem gesteld „wordt: zijt gij het Hollandsch machtig? — Is dit „het geval, dan krijgt hij een betere bezoldiging en „maakt hij een vluggere promotie. Zouden wij dan „niet alle krachten inspannen, om onze kinderen die „taal te leeren, waardoor zij later beter in hun onderhoud kunnen voorzien?"

Ten slotte zegt het blad:

„Het is ons bekend, dat de inspecteur van het onderwijs reeds meer dan een jaar geleden voorstellen heeft gedaan, om tot oprichting van Hollandsch-Maleische scholen in Padang en de Bovenlanden te geraken. Verder dan de archieven van het departement te Batavia schijnen die voorstellen echter niet gekomen te zijn. Van de zijde van den gouverneur van Sumatra's Westk. is in dezen ook niet veel te verwachten. Initiatief gaat er van hem niet uit, allerminst in deze zaak, die nog niet op sympathie van „boven-af" schijnt te kunnen bogen.

Toch is het een zeer urgente kwestie, en daarom dringen wij met aandrang bij de regeering op het Plein aan, dat zij te Buitenzorg eens informeere, hoe 't met die onderwijs-plannen voor Sumatra's Westkust gesteld is.

Het mag niet gezegd kunnen worden, dat de Javanen en Chineezen in Nederlandsch-Indië onderdanen 1ste klasse en de Maleiers „onderdanen" 2de klasse van het gouvernement zijn."

***

De Standaard hoofdartikelt over de uitbreiding van koloniaal gezag.

„Onze Archipel, zegt het blad, vormt één geheel, en in dat ééne geheel konden, zonder ons op zeer bedenkelijke wijze bloot te geven, niet op den duur toestanden geduld worden, die licht anderer inmenging konden uitlokken en die, brak in Azië de zoo lang gevreesde oorlog uit, gevaar konden opleveren voor ons gezag. En nu is het opmerkelijk, met wat kleine krachtsinspanning de Regeering te Buitenzorg in staat is gebleken, in een korte spanne tijds, aan dezen misstand een einde te maken. Van een tweede Atjeh had het niets. Goed voorbereid, met beleid en snel uitgevoerd, zijn de expedities, die voor het bereiken van dit doel noodig waren, in niet veel minder dan twee jaren tijds geheel ten einde gebracht, met het gewenschte gevolg, dat ons Gezag allerwegen geconsolideerd is, en aan de despotie der inlandsche vorsten, die ten koste der bevolking steeds buitensporiger werd, voorgoed een einde is gemaakt met name door de instelling van Landschapskassen, waardoor aanleg van wegen, betonning van havens, oprichting van scholen en zooveel meer mogelijk is geworden.

In elk ander land zou de man, die dit aandorst, en zoo gelukkig volvoerde, dan ook ongetwijfeld van allen kant niet dan toejuiching hebben gevonden en kan het niet anders dan betreurd worden, dat ons oude zwak om de scherpte van onze critiek vooral aan wie iets grootsch tot stand bracht, te doen gevoelen, aan zoovelen ook tegenover Generaal Van Heutsz parten heeft gespeeld.

Ook toch wat men gezegd heeft, dat, waren we, uit wat hoofde ook, op uitbreiding van gezag belust, Nederland dit dan uit zijn eigen middelen had moeten bekostigen, en de gelden ervoor niet uit de Indische schatkist had moeten nemen, gaat hier niet op. Ten opzichte van Atjeh was deze eisch te billijken, omdat het toen een bepaalden veroveringsoorlog gold (sic *), en de Atjeh-politiek ons op honderden millioenen is te staan gekomen. Maar dit zelfde gold hier niet. Hier toch was 't alleen de zorg voor de bevestiging van ons Gezag, die ons dreef. Hier zijn de extra-kosten uiterst onbeduidend, daar 't bijna alles met de gewone militaire en maritime macht is uitgevoerd. En hier is, door wat men deed, zulk een betering in den toestand gebracht, dat het beter beheer tot vermeerdering van inkomsten zal leiden, die ruimschoots de extra-uitgaven kan dekken.

Het mag dan ook op prijs gesteld, dat de Minister van Koloniën, die Generaal van Heutsz voordroeg voor het Gouverneur-generaalschap, en zijn moedig ondernemen als Minister goedkeurde en steunde, thans zelf als Gouverneur-generaal naar Indië gaat.

Immers dit geeft ons den waarborg, dat wat tot stand kwam niet zal worden teniet gedaan, maar gehandhaafd en bevestigd."

***

De Indische correspondent van De Tijd wijdt ditmaal zijn brief bijna geheel aan de bekende circulaire der loge te Djokja om stelling te nemen tegenover „Rome en Dordt." Verder zegt hij nog het een en ander over de werkzaamheden der loge in Indië in het algemeen en vervolgt:

„De loge streeft er naar tegenover de gevestigde Kerk in Indië twee geestelijke stroomingen te bevorderen, wier anti-dogmatisch karakter voldoende is om aanspraken te doen gelden op de sympathie der loge, ik bedoel namelijk de zich hier enkele aanhangers verworven hebbende theosophie en het pas hier opgetreden Leger des Heils."

Het laatste kan in een land, waar werkelijk veel te doen valt voor armen en misdeelden, een breeden werkkring vinden; wij lazen dan ook zonder verwondering het volgende bericht, maar wij lazen het niet zonder weemoed, denkende aan hetgeen de onzen zouden kunnen doen, als zij hier talrijker waren, of beter, als zij hier talrijker mochten zijn!

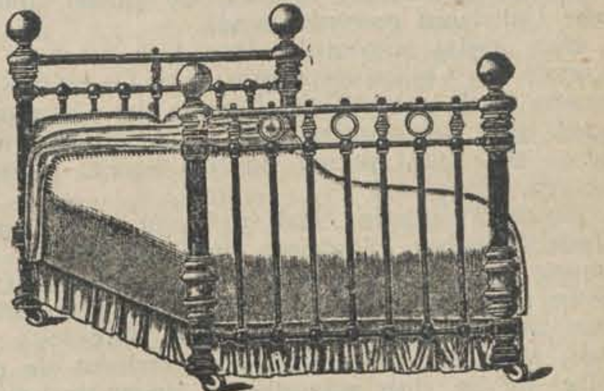
„Eergisteren is de kolonel van het heilsleger, de heer Govaars, uit Buitenzorg teruggekeerd, waarheen hij vertrokken was op uitnoodiging van den gouverneur-generaal. Het onderhoud, dat hij daar j.l. Maandag met den G.-G. gehad heeft, duurde ruim twee uur. Diverse aangelegenheden werden besproken, voornamelijk met betrekking tot het oprichten van meer lepragestichten, waarvoor de gelden, die overgebleven zijn van het huldeblijk aan de Koningin zullen besteed worden. Zijne Excellentie bood het heilsleger het toezicht over de ziekengestichten te Batavia en Buitenzorg aan. Wegens te kort aan officieren moest de heer Govaars tot zijn groote spijt voor dit aanbod bedanken. Zijne Exc. sympathiseert ten volle met het werk van het heilsleger en de opoffering van de officieren en zal het leger in de gunsten van zijn opvolger, den heer Idenburg, aanbevelen. Hij hoopt, dat het leger zich zoodanig zal uitbreiden, dat het in staat is binnenkort, gelijk dit in Holland het geval is, een tehuis op te richten, waaraan onder regeeringstoezicht staande jeugdige misdadigers toevertrouwd en hervormd worden."

Dit lezende, zoo besluit de briefschrijver, dacht ik onwillekeurig aan die breede schakeering van kloosterorden, die in ons land in velerlei richting en niet het minst op het gebied van liefdadigheid en volksonderwijs haar vruchtbaren arbeid verrichten en aan wie ook hier in Indië, zoo het aan enkelen dezer mocht geoorloofd zijn ook in deze streken te arbeiden, de zedelijke en de geldelijke steun der Indische regeering zou zijn verzekerd.

***

De Deutsche Wochenzeitung für die Niederlanden, bespreekende de volgens enkele courantenberichten dreigende inmenging der Chineesche regeering in onze koloniale aangelegenheden, zegt:

*) Red.-Com.

„Wer giebt nun aber der Chinesischen Regierung das Recht, sich um alle diese Dinge zu bekümmern? Java ist doch wahrlich nicht chinesisches Grundgebiet. Und wer möchte wohl behaupten, dass die zahlreichen Chinesen, die ebenso wenig wie ihre Vater und Grossvater China gesehen haben, sondern zumeist einer Mischehe mit Töchtern des Landes entsprossen sind und grössenteils deren Aussehen und Charaktereigenschaften besitzen, auf einmal chinesische Untertanen geworden sind?

Dies scheint unmöglich. Aber doch hat noch vor Kurzem die Chinesische Regierung ein Gesetz in Kraft gesetzt, nach welchem die Grenzen der Untertanenschaft sehr weit gezogen sind, so weit selbst, dass auch die Java-Chinesen in sein Bereich gezogen werden.

Ein merkwürdiger Zufall will nun, dass in den Niederländischen Kammern ein Gesetzentwurf anhängig is, nach dessen Annahme die indischen Chinesen die niederländische Untertanenschaft erhalten. Dies war übrigens schon vor dem Jahre 1893 der Fall; Mitte des genannten Jahres verloren sie dieselbe, infolge einer mangelhaften Gesetzesinterpretation.

Bis zum Jahre 1909 hat es nun gedauert, bevor die Niederländische Regierung dazu überging, den begangenen Fehler wieder gut zu machen. Es ist nun aber fraglich, ob die Chinesische Regierung ihren, seit Kurzem angenommenen, Standpunkt gegenüber dieser Frage aufgeben wird. Jedenfalls haben die niederländischen Diplomatie und vor Allem der neue Generalgouverneur von Niederländisch Indien, diesbezüglich eine, durchaus nicht leichte, Aufgabe zu übernehmen."

Uit de O.-I. Mail.

De Cholera

Midden Sept. j.l. deden zich te Batavia eenige gevallen van cholera voor; in de indische bladen van 14 Sept. lazen wij reeds:

„Ofschoon gelukkig niet mag gezegd worden, dat de gevreesde cholera met begeerige armen om zich heen grijpt, zijn toch helaas wederom enkele gevallen te rapporteeren. Het zijn 4 inlanders, allen uit de benedenstad en de kampongs achter het Molenvliet. Drie dezer inlanders werden gisternamiddag naar het Stadsverband overgebracht en bevinden zich daar nog steeds in observatie. Hedenmorgen werd de vierde (sinds de laatste opgave) naar het stadsverband gebracht, alwaar hij spoedig na zijn aankomst aan de gevolgen van cholera overleed.

De desinfectie-brigade heeft in deze gevallen reeds gearbeid, en men gelooft wel, dat het onmiddellijk uitsturen van deze brigade na het rapporteeren de gewenschte resultaten zal opleveren.

Een ongunstige omstandigheid is, dat de poewasa morgen begint, waardoor de Inlander geheel uit zijn doen komt; overdag vast en 's nachts eet, natuurlijk ook weinig slaapt. Hij zou daardoor meer vatbaar kunnen worden.

De Bataviasche bladen per jongste mail ontvangen, melden o.m.:

Nog altijd geen verbetering in den toestand. Er het tegendeel. Intusschen geven bestuur en geneeskundige dienst den strijd niet op. Er zijn thans twee inlandsche artsen méér aangesteld, speciaal voor den choleradienst."

Hulpbetoon bij rampen.

Onlangs werd er in de **Locomotief** de aandacht op gevestigd, dat er onder de Inlanders, zoowel bij de hoofden als bij de bevolking, weinig of geen lust bestaat, om iets bij te dragen tot leniging van den jongsten ramp van Kaliwoengoe.

De correspondent Walewein van de **Javabode** ging in een zijner brieven aan dit blad op dit motief voort.

De koelheid en de terughoudendheid, welke de Inlandsche wereld toont, wanneer 't er bij ons, Westerlingen, op aankomt om menschen, onverschillig van welken landaard, uit hun ongeluk te helpen, zijn volstrekt niet van recenten datum.

Toen voor de ramp in het Tjeribonsche een collecte werd gehouden onder de inlanders, waren 't alleen de vooruitstrevenden, die een penningske offerden. De streng-godsdienstigen wezen de collectanten af, of zij beloofden aarzelend wat te zullen geven, doch schoven de uitvoering van hun besluit om geld te schenken dan toch op de lange baan.

Zij, die wat weten omtrent den Islam, hebben ons verteld, dat de mystieke en ascetische richting in dien godsdienst in Indië meer bestaat dan eigenlijk vermoed wordt. De feiten van gebrek aan hulpvaardigheid bij rampen schijnen te wijzen op een soort leer van Naksjibendiah-sekte of van het Coefisme, dat volgens Niemann zoowel in gematigd theïstisch als in pantheïstisch karakter in den Archipel verbreid voorkomt. Te trachten, om zich te vereenigen met Allah is het voornaamste, wat deze bijzondere leer van ascese aangeeft, het hoogste, dat de geloovige bereiken kan door voortdurend djikirren.

„Tot den hoogsten rang", zegt Niemann, „zijn zij opgeklommen, die zich in al hunne daden zoo geheel aan God overgeven, dat hunne betrekking tot hem dezelfde is als die van een lijk tot dengene, die het wacht. Zij hebben geen vrije keus, geen overleg, noch beschikkingen te maken, want zij zijn zich bewust, dat al hun handelingen voortvloeien uit de almacht en het bestel van den Allerhoogste."

De geloovige moet zich in zijn pogen om zich in zijn mystieke afzondering van de wereld te vereenigen met Allah, niet laten afleiden door rampen of ongelukken, voor welke hij geen liefdadige giften beneden af te staan. De wereld en al hetgeen er gebeurt, gaat hem niets aan, moeten hem juist koud laten, opdat hij zich des te beter aan de absolute overgave aan Allah wijden kan.

Wij zullen niet beweren, dat zulke geloovigen, die zekere Coefistische mystiek brengen in den godsdienst, de meerderheid vormen van de Moslims in Indië; integendeel, hun aantal is vermoedelijk wel gering.

Maar de veronderstelling is niet gewaagd, dat hun voorbeeld veel gezag heeft, hun invloed groot is, daar zeer weinige Inlanders tot nog toe bij gelegenheid van ramp hun offervaardigheid betoond hebben. Zelfs hooggeplaatste Inlandsche ambtenaren hebben zoowel bij het ongeluk in het Tjeribonsche als bij de ramp van Kaliwoengoe een onverschilligheid betoond, die wij voor een goed deel toeschrijven aan de hierboven geschetste omstandigheden van godsdienstigen aard.

En aangezien de leer van mystieke ascese, welke in het verborgen gehuldigd kan worden, zoo licht aanleiding kan geven tot fanatisme, hebben wij gemeend daarop de aandacht te moeten vestigen.

Intusschen doet 't goed in de Bataviasche bladen te lezen, dat de chineesche groothandelaar Lim Liang Boe twee wagonladingen rijst aan de ongelukkige slachtoffers van Loemadjang heeft willen zenden. De assistent-resident heeft dit onder dankbetuiging geweigerd, daar de rijst moeilijk naar Loemadjang kan worden verzonden. Naar aanleiding daarvan heeft genoemde Chinees *f* 200 gestort bij de redactie der Perniagaän, om dit af te dragen aan de Commissie van Liefdadigheid.

Postspaarbank.

Voor zoover einde Augustus j.l. ter directie van de postspaarbank bekend was, vermeerderde het aantal inleggers sedert 1 Januari 1909 met 5531, waaronder 1787 Europeanen, 3352 Inlanders, en 392 Vreemde Oosterlingen, en hun gezamenlijk te goed met *f* 336016.51½.

Het totaal aantal inleggers steeg daardoor tot 68875, waaronder 32381 Europeanen, 33526 Inlanders en 2918 Vreemde Oosterlingen en het totaal tegoed tot *f* 7.549.645.64½.

Aviatiek.

De inschrijving op de lijst der luchtscheepvaartvereeniging gaat naar wensch. Er moet reeds voor eenige duizenden guldens geteekend zijn. Door andere lijsten is men bezig geld bijeen te brengen voor den aankoop van twee vliegmachines in Europa. De ontwerper van dit plan, die reeds *f* 8000 gegarandeerd heeft, vertrekt een dezer dagen naar Soerabaja, om ook daar geld te verzamelen voor bovengenoemd doel. Het benoodigde bedrag is 30 mille.

Spoorwegaanleg op Sumatra.

Het is met buitengewoon genoegen, zoo schrijft het **Bat. Nieuwsblad**, dat wij het rapport van de ingenieurs K. J. A. Ligtvoet, chef der spoorwegverkenning op Sumatra, en E. van Zuylen, chef der tweede brigade dier verkenning, omtrent de terreinverkenningen en een te ontwerpen spoorwegplan voor Midden-Sumatra hebben bestudeerd. Er ademt zulk een verlichte geest, zulk een gezonde opvatting uit omtrent de plichten van het moederlanv tegenover de kolonie. Niets in het lijvige boekdeel doet denken aan de verdorde en verdorrende bureaucratie, waaraan wij in Indië, helaas, gewoon zijn geraakt, en waartegen te vechten bijna een dwaasheid wordt geheeten. Uit de vele bladzijden, beschrijvingen en beschouwingen krijgt men een verfrisschenden indruk.

Spoorwegaanleg op Sumatra zal volgens deze rapporteurs moeten geschieden, niet met het doel van soliede geldbelegging, maar: om de doorsneden landstreken tot ontwikkeling te brengen, om de nijverheid en den handel, wat in- en uitvoer betreft, te bevorderen; om de inheemsche bevolking uit haar natuurstaat op te heffen; om bewoners van andere deelen der Oost-Indische bezittingen, wien de struggle for life in hun eigen land te moeilijk gemaakt wordt, gelegenheid te geven zich een menschwaardig bestaan te verschaffen.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Voor het eerst eene volle bacoven-verscheping. Den 18en September Il. werden ruim 21000 bossen bacoven te Paramaribo verscheept, waarover aan boord groote vreugde heerschte onder de aanwezige planters en aandeelhouders der United Fruit Company.

Die vreugde is verklaarbaar, daar tot nu toe steeds wegens het tekort op de verschepingen eene boete moest worden betaald, waarvan het totaal thans, volgens den Paramariboschen correspondent van het **Alg. Hbl.**, waarschijnlijk meer dan een halve ton gouds bedraagt.

Toch waarschuwt die correspondent tegen overdreven optimisme. De groote verscheping van 18 September Il. was goeddeels het gevolg van eene aanschrijving der United Fruit Company, om de vruchten wat minder rijp te plukken.

Eenige maanden geleden was juist nu het tegendeel gezegd, maar het bleek nu, dat de vruchten voor een gedeelte overrijp te New York aankwamen.

Het gevolg van de aanschrijving was nu, dat vele vruchten, die anders nog eenigen tijd hadden moeten blijven hangen, nu onmiddellijk konden worden afgesneden.

Voorts wijst deze correspondent op de onrustbarende wijze van uitbreiding der Panama-ziekte in de bacoven-aanplantingen, tengevolge waarvan de cultuur voor sommige plantages reeds een mislukking bleek. Men is nu doende een variëteit te zoeken, die onvatbaar is voor de Panama-ziekte, en meent die te hebben gevonden in een zoogenaamde Congo-variëteit.

Volgens de „Suriname" heeft de commissie, die benoemd is om van advies te dienen in zake de vraag, of mijnexploitatie van gouvernementswege in het Gran-gebied wenschelijk is, die vraag ontkennend beantwoord.

De „Guyana Goud Placer" heeft een groote hoeveelheid machinerieën ontvangen, voor goud-baggerexploitatie op de concessie in Mindrineti̇e. Met het vervoer daarvan is reeds een aanvang gemaakt.

Op het placer Montana-Mine van de „Goldfields of Surinam Ld." werd een arbeider tengevolge van een aardschuiving bedolven. Toen men hem had uitgegraven, bleek de man overleden.

Op de plaats, waar het ongeluk voorviel, vond men een stuk gedegen goud van 450 gram gewicht. Men zou aan die vondst werkelijk de symbolische beteekenis kunnen hechten: dat het goud wordt gevonden ten koste van menschenlevens, schrijft „Onze West."

CURAÇAO.

Den 22en September l.l. werd den heer mr. Th. I. A. Nuyens des avonds ten zijnent door de ingezetenen, daartoe door de verschillende autoriteiten en corporatiën van het eiland uitgenoodigd, eene schitterende serenade gebracht met fakkellicht, Bengaalsch vuur en muziek van de militaire kapel en van het weerbaarheidskorps.

De heer L. V. Leyba, oudste lid van den Raad van Bestuur, sprak den nieuw benoemden gouverneur toe, dezen met zijne benoeming geluk wenschende, waarop de heer Nuyens in gevoelvolle woorden antwoordde.

Gul was het onthaal, den bezoekers door den heer Nuyens gegeven; ruim een paar uren bleven de talrijke gasten in vreugdevolle stemming bijeen.

Ook de verdiensten van den heer de Jong van Beek en Donk worden in de kolonie erkend. De **Wekker** schreef dienaangaande:

Een vrij aanzienlijk bedrag is door een Commissie onder ingezetenen van dit eiland ingezameld ter aanbieding van een aandenken aan den op zijn verzoek eervol onder dankbetuiging voor bewezen diensten, ontslagen Gouverneur de Jong van Beek en Donk, bij diens vertrek uit de kolonie, welk vertrek, zoo wij vernemen, den 16en October e.k. met de Spaansche boot plaats zal hebben.

Zij, die geen geloof hechten aan lasterlijke aantijgingen, die **pour le besoin de la cause**, worden uitgedacht, en onbevooroordeeld, zonder wrok of andere onedele hartstochten kunnen oordeelen, zullen wel niet anders dan erkennen moeten dat de af te treden Landvoogd wezenlijk **gewerkt** heeft voor de opbeuring der kolonie uit haar

verval. Zijn de daartoe door hem in 't werk gestelde pogingen niet met den gewenschten uitslag bekroond, waren de daartoe aangewende middelen niet de best gekozene, het mag, wil men niet onrechtvaardig zijn, niet worden ontkend, dat hij gestreefd heeft naar het welzijn en de welvaart der kolonie; dat hij met energie en toewijding gewerkt heeft. Zijn inspectie-reizen waren geen kaart- en slemppartijen, maar wezenlijke dienstreizen, waarbij gedaan werd, wat men zich had voorgesteld.

Teekenend voor de animositeit onder een deel der bevolking tegen den aftredenden gouverneur is wel, dat in een zitting van den Kolonialen Raad, den tijdelijken voorzitter, den heer Penso, inconsequenties werden verweten, omdat hij deel had uitgemaakt van de commissie, belast met het inzamelen van gelden voor het, den heer de Jong van Beek en Donk aan te bieden geschenk.

De heer Penso gaf hierop te kennen, dat de omstandigheid, dat hij, zoowel in den Raad als in de pers, in sommige opzichten de handelingen van den heer gouverneur afgekeurd heeft, geen beletsel was om deel te nemen aan een betuiging van hoogachting door eenige ingezetenen aan genoemden overheidspersoon. Het is volstrekt geen inconsequentie, een beleefdheid te toonen aan een persoon, — hij zij ambtenaar of particulier, — dien men om sommige zijner handelingen gelaakt heeft.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Of het komt door de bioscoopvoorstellingen, dan wel dat Jong Indië niet meer doen wil als zijne voorouders, zegt de **Bintang Soerabaja** in hare Zaterdagsche causerie, een feit is, dat tegenwoordig het boeventuig, wanneer het 's nachts zijn snood bedrijf uitoefent, zich wapent niet meer met de nationale steekwapens, maar met revolvers. Batavia is het grootste nest van dergelijke boosdoeners en Madoera volgt het gegeven voorbeeld.

In de ver van de hoofdplaatsen gelegen desa's treden dieven en roovers met vuurwapens tegen politiebeambten op, wat deze huiverig maakt, om hen op te pakken. Men volgde de sporen der boosdoeners, maar bleef op een afstand. Daardoor wisten deze te ontsnappen. Wanneer roovers een woning plunderen, komt de policie een of twee uren, nadat de plunderaars weg zijn, waardoor zij niet meer kan nagaan, in welke richting zij aftrokken. Dat gebeurt bijv. steeds in Lamongan. Schrijver kan zich niet herinneren, dat de daders ooit op heeterdaad betrapt werden en dat men hen kon omsingelen.

Het is niet noodig, vervolgt hij, om te verzekeren, dat het boeventuig met den dag brutaler wordt en dat de angst bij de inwoners toeneemt. Wat is door het bestuur gedaan, vraagt hij, om dergelijke verschijnselen te voorkomen? Hij weet het niet. Men zegt, gaat hij dan verder door, dat de nieuwe policieregeling op papier reeds tot stand is gekomen maar hoe die werkt, hebben wij nog niet gezien. Intusschen worden nog menschen midden in een stad op straat beroofd van hun leven en goed en lieden, die vrij gegoed zijn, kunnen geen rustig uur slapen, als zij eenigszins ver van de stad wonen.

De taak der europeesche en inlandsche policieambtenaren is zwaar, eindigt schrijver, want zij ondervinden weinig hulp en medewerking van desahoofden. Maar hoe kan men, roept hij uit, krachtige hulp verwachten van personen, die geen geregelde bezoldiging genieten en geen reisgeld krijgen als zij er op uit moeten om misdadigers op te sporen? Zelfs personen, die een vast, doch gering salaris erlangen, zijn dikwijls niet te vertrouwen.

Oudtijds, zegt M a s A j o e B r o t o d i p o e r o in de **Poetri Hindia** waren er minder vrouwen dan mannen. Wanneer een man een vrouw ten huwelijk vroeg, ging men eerst nauwkeurig zijne afkomst na, ook of hij den Choran en de godsdienstige geschriften (kitab) kende en bij wien hij godsdienstonderwijs had genoten. Als de antwoorden niet afdoende waren, werd hij afgewezen. Ook al viel er op den man niets aan te merken en was zijn aanzoek aangenomen, zoo werd het huwelijk toch niet dadelijk voltrokken. Men wachtte eerst vier of vijf jaren om den handel en wandel van den aanstaanden schoonzoon en van zijne ouders te observeeren. Eerst als men de zekerheid had, dat hij in alle opzichten en goede partij was, ging men tot de huwelijksvoltrekking over. Die gewoonte verzekerde het geluk der vrouw.

Maar tegenwoordig, vervolgt de schrijfster, gaat het trouwen gemakkelijker. Een jongeling die slechts de inlandsche school heeft doorloopen, kan zich zonder eenige moeite een vrouw uitzoeken. Zelfs als hij om de dochter van een wedono aanzoek doet, vraagt de vader niet, hoe hij is, maar alleen naar zijne afkomst en of hij een certificaat heeft, dat hij de inlandsche school heeft doorloopen, dan wel, of hij een diploma bezit. Als de vader van het meisje op deze vragen een gunstig antwoord krijgt wordt het aanzoek aangenomen en volgt spoedig de huwelijksvoltrekking. Dit heeft wel eens spoedig disharmonie tusschen man en vrouw tengevolge; de man, die geen middel van bestaan heeft, verkwanselt de kleederen en sieraden zijner vrouw. Of hij hangt den Don Juan uit, sluit links en rechts tijdelijke huwelijken, en verbittert hierdoor het leven zijner vrouw.

Loopt zij weg, dan weet hij wel het een of ander ten nadeele van haar te zeggen, waardoor zij in het ongelijk gesteld wordt. Hij, daarentegen, kan haar verstooten en maar zoo wegzenden. Wil hij haar een anderen dag weder terughalen, dan moet zij hem volgen. Zulks kan hij nog twee malen herhalen. Heeft hij haar eindelijk voor goed verstooten, dan krijgt zij hare kinderen tot haar last. Daardoor heeft zij een alles behalve gemakkelijk leven, daar zij, behalve voor zich zelve, ook voor haar kroost zorgen moet.

Dergelijke handelingen van den man zijn het gevolg van zijne opvoeding, beweert schrijfster, doordat hij niet behoorlijk is groot gebracht. Dit lot staat ons te wachten. Wie kan ons hulp verleenen? vraagt zij. Zij verwacht alleen verbetering, door daartegen in de Poetri Hindia te protesteeren. Zij hoopt, dat het Opperbestuur scholen zal oprichten, waar onderricht in de wettelijke bepalingen en andere wetenschappen gegeven wordt, opdat zoowel mannen als vrouwen meer eigenwaarde leeren gevoelen, hetgeen tot heil van Nederlandsch-Indië strekken zal.

Het gouvernement, zegt Zevenster in de **Pemberita Betawi**, heeft tegenwoordig in tal van desa's zoogenaamde desascholen opgericht om de desajeugd in de gelegenheid te stellen lezen en schrijven en andere nuttige zaken te leeren. Hij verheugt er zich over, want daarmede zal men werkelijk de oogen der inboorlingen openen. Niet alleen op Java, maar zelfs op Atjeh heeft men dergelijke onderwijsinrichtingen doen verrijzen.

In één enkel opzicht kan hij zich echter met de bestaande organisatie van die scholen in Atjeh, waar ze sekolah moekim (= volksschool) genoemd worden, niet vereenigen: De onderwijzers worden gerecruteerd uit de leerlingen, afkomstig van de lagere gouvernementsscholen. Gelukkig echter acht men hunne ontwikkeling en bekwaamheid niet voldoende, van daar, dat men hun vergunning geeft des Vrijdags de gouvernementsschool kunnen bezoeken, opdat zij daar hunne kennis kunnen vermeerderen en hunne plichten leeren beseffen. Het hoofd der school, waar een desaonderwijzer gedurende één jaar lang trouw de lessen op Vrijdag bijwoont, wordt beloond met eene gratificatie van vijftig gulden. Dat is voorwaar niet te versmaden, roept schrijver uit.

Verder, merkt hij op, zijn de hoofden der gouvernements lagere scholen belast met de inspectie der desascholen en hunne omgeving. Zij worden daarvoor met *f* 2.50 per school en per keer schadeloos gesteld. Als zij maandelijks acht scholen bezoeken, ontvangen zij per maand een extra belooning van *f* 20.—

Hij rekent thans uit: als een schoolhoofd bovendien zes desaonderwijzers onder zijne leiding heeft, krijgt hij in één jaar *f* 300, dat is over de 12 maanden omgeslagen, *f* 25 per maand. Alzoo steekt hij maandelijks boven zijn salaris, recht op vrije woning, enz., nog *f* 45 in zijn zak. Maar een candidaat-onderwijzer, die het schoolhoofd vervangt, als hij de desascholen inspecteert, erlangt niets, geen toelage. Zijne werkzaamheden, zijne verantwoordelijkheid zijn toegenomen, maar zijne inkomsten zijn dezelfde gebleven.

Zou het daarom niet beter zijn, vraagt hij, wanneer de verdere opleiding van de desa-onderwijzers aan de candidaat-onderwijzers wordt opgedragen, opdat deze ook wat van de voordeelen genieten die nu uitsluitend aan de schoolhoofden ten deel vallen. Het komt hem nog verkieselijker voor, de verdere opleiding der desa-onderwijzers en de inspectie der desascholen af te scheiden van de gouvernements lagere scholen en te doen geschieden door afzonderlijk personeel, zooals het thans in Banten plaats heeft.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ruim twee duizend jaren geleden, zegt O. in de **Sinar Borneo**, waren de chineezen de meest ontwikkelde natie en hadden zij reeds een groote mate van beschaving, terwijl de andere volken nog in een toestand van onbeschaafdheid verkeerden. Het was dan ook geen wonder, dat men toen reeds van hen sprak dat zij van alle dingen verstand hadden, dat zij allerlei zaken maakten, welke men niet kon namaken. In den krijg waren zij dapper, geen natie evenaar de hen.

Wie waren de eersten, die geschut, schietgeweer, buskruit enz. vervaardigden? vraagt hij. Dat waren de chineezen, luidt zijn antwoord.

Stonden zij toen op een hoog standpunt, langzamerhand gingen zij achteruit, tot zij ten slotte door andere rassen, en wel die van Europa, overtroffen werden. Het Chineesche Rijk, vervolgt schrijver, is bekend als het grootste rijk op aarde. In het Oosten zijn tal van rijken aan China schatplichtig, als bewijs, dat zij daaraan onderworpen zijn. Maar China is ingesluimerd, terwijl de blanken in het Westen in kennis en ontwikkeling vooruitgingen. Daardoor bleef het bij hen verre ten achter. Ook in beschaving was China destijds de andere volken voorgegaan. Reeds twee duizend vier honderd jaren geleden verkondigde de wijsgeer Khong Hoe Tjoe zijn leerstellingen. Die leer was niet alleen nuttig voor ons, chineezen, maar ook zelfs Europeanen hebben daaraan aandacht geschonken. Zijne werken zijn in de europeesche talen vertaald, hetgeen pleit voor de voortreffelijkheid dier leerstellingen, meent schrijver. Tegenwoordig wordt de leer van Khong Hoe Tjoe in Europa en Amerika beoefend.

Maar jammer, duizend maal jammer, zucht hij, al was die leer goed en nuttig voor de chineezen, zij is thans verbasterd, doordat andere godsdiensten, welke in China zijn ingevoerd, hun invloed hebben doen gelden, in de eerste plaats het Boeddhisme. De verbastering van de leer van Khong Hoe Tjoe is z.i. de voornaamste oorzaak van China's achteruitgang.

Doch dit moet ons niet ontmoedigen, vermaant schrijver. Evenals de aarde draait, zal iedere zaak op hare beurt een gunstiger wending krijgen. De Aziatische rassen, die weleer beroemd waren, zijn door Europeesche vervangen. De macht is op dezen overgegaan, zij zijn de meesters der wereld geworden, dank zij hunne wapens en hunne kracht. Door die kracht is een deel van China in hunne handen gekomen. De oorlog tusschen China en Japan, en vooral die tusschen Rusland en Japan hebben China wakker geschud en doen zien, dat een goed georganiseerd leger, moderne wapens, geoefende soldaten en hedendaagsche oorlogsschepen noodig zijn ter bewaking van het rijk. Daarom is het er toe overgegaan zich daarvan te voorzien, opdat anderen zich van zijne bezittingen niet meester kunnen maken en opdat zich niet herhale, wat reeds geschied is en wanneer het een of ander rijk in Europa in de toekomst in China de reeds verkregen grenzen wenscht uit te breiden en een dreigement gebruikt, zal China het toeroepen: „probeer, als gij durft."

Niet alleen, dat een uitbreiding der grenzen tegenwoordig niet gemakkelijk zal vallen, stelt China zich voor om, wat het reeds verloren heeft, terug te krijgen. Het tracht reeds aan Europeanen toegestane consessiën weder in te trekken, nieuwe concessiën worden aan Europeanen niet meer verleend. Vroeger konden de vreemde mogendheden de grenzen harer bezittingen in China naar willekeur verzetten, thans is dit niet meer mogelijk. Hoe heeft China niet tegenover Japan gehandeld! roept schrijver uit. Heeft het niet getoond, dat het zich niet alles laat welgevallen? Neen, l a j i n d a h o e l o e, l a j i n s e k a r a n g (= er is een verschil tusschen het heden en verleden). Hebben de Engelschen Thibet kunnen veroveren? Zijn de grenzen tusschen Macao en de portugeesche bezittingen in China niet geregeld? Wat zijn de gevolgen geweest van het door chineezen toegepast boycotstelsel? Hebben Amerika en Japan niet ach en wee geroepen en niet alles in het werk gesteld om daaraan een einde te maken?

Laat ons hopen, eindigt schrijver, dat het Hemelsche rijk, dat bijna de helft van het aantal bewoners der aarde heeft, weder vooruitgaat en dat de b a n d e r a n a g a (= het drakendoek), hetzelfde aanzien zal krijgen als voorheen.

Deze beweging wordt aandachtig gadegeslagen door de westersche volkeren, die vreezen, dat ze een groot gevaar voor hen zal worden, dat ze hunne belangen bedreigt. Zij noemen haar de b a h a j a k o e n i n g (= het gele gevaar). Wat het slot van dit gele gevaar zal zijn, kunnen wij niet zeggen.

Andere maleische en indo-chineesche bladen wijden ook lange artikelen aan de beschouwingen der europeesche bladen over het gele gevaar en den aanstaanden strijd in het Oosten.

Van Vreemde Koloniën.

De Fransche koloniale tarieven.

(*Slot.*)

De heer Harmand ziet in koloniën wel is waar ook hoofdzakelijk voor den uitvoer werkende landen, maar wil, dat het moederland, zonder de toekomst aan het heden op te offeren, aan de door den uitvoer harer producten verrijkte koloniën de grootst

mogelijke hoeveelheid moederlandsche producten tot zoo laag mogelijken prijs aanbiedt, en aan de koloniale producten in het moederland een meest voordeeligen en zekeren afzet biedt. Voor alles moet evenwel aan de koloniën de bevoegdheid worden gelaten om hare producten te zenden waarheen zij dat willen en waar zij de grootst mogelijke faciliteiten vindt en haar het meeste voordeel wacht.

Voorts moet niet uit het oog verloren worden, dat de koloniën ook eenigermate entrepots zijn en middelen voor de uitbreiding van den handel van het moederland en de omringende gewesten.

Men zou zeggen, dat de wet van 1892 juist het omgekeerde heeft gewild en instede van al die functiën, waartoe de koloniën geroepen zijn, te begunstigen, de mogelijkheid hiervan heeft willen bemoeilijken.

Door de voorstanders van dezen protectionistischen maatregel van wetgeving wordt er op gewezen, dat de handelsomzet der koloniën dan toch onder het protectionistisch régime is toegenomen van 827 millioen francs in 1877 tot 2096 millioen francs in 1907, wat betreft den handel tusschen het moederland en de koloniën, met inbegrip van Algiers en Tunis, en omgekeerd.

De cijfers verdienen echter eene nadere beschouwing, vooral wat betreft het tijdperk van 1891.

In 1891 betrokken de eigenlijke koloniën, met uitzondering van Algiers en Tunis, voor eene waarde van 76 millioen francs aan goederen uit het moederland, en in 1905 voor eene waarde van 226 millioen.

Dat zou werkelijk op grooten vooruitgang wijzen, indien niet moest worden geconstateerd dat het Fransche koloniale rijk na 1891 eene aanmerkelijke uitbreiding heeft ondergaan in West-Afrika, aan de Somali-kust, op Madagaskar en in Indo-China. — Houdt men dan ook rekening met deze gebiedsuitbreiding, dan blijft er van den vooruitgang niet veel over.

Het is dan ook voor een ieder duidelijk, dat de wet van 1892 allesbehalve bevredigend heeft gewerkt.

Terwijl nu een protectionist als Méline heil ziet in het aanzetten der protectionistische schroef, vragen anderen zich af, of niet betere uitkomsten zouden zijn verkregen, indien een meer vrijgevig tariefstelsel voor de koloniën hadde gegolden.

De heer Harmand wees hiertoe op het voorbeeld van West-Afrika.

Het gouvernement van West-Afrika is tengevolge van onoverkomelijke geographische moeilijkheden en van diplomatieke verbintenissen, waaronder het tractaat van Berlijn van 1885, onttrokken aan de werking van de wet van 1892.

Deze kolonie heeft nu een stelsel van differentieele invoerrechten, waarbij 6¼% geheven wordt naar de waarde van alle producten, benevens eene surtaxe van 8.75% van alle uit den vreemde aangevoerde goederen.

Het protectionisme wordt dus ook hierbij gehuldigd, maar matig in vergelijking met andere Fransche koloniën, en het gevolg is geweest, dat West-Afrika zich merkwaardig snel heeft ontwikkeld, en ook het moederland daar in hooge mate van heeft geprofiteerd.

Terwijl in 1891 voor eene waarde van 9 millioen francs uit het moederland en voor eene van gelijk bedrag uit den vreemde aan goederen werd betrokken, bedroeg de waarde van den invoer uit den vreemde in 1905 23 millioen francs tegen omstreeks 30 millioen francs voor den invoer uit het moederland en de fransche koloniën.

In Gabon daarentegen, waarop het voor West-Afrika geldend stelsel niet van toepassing is, kwamt de handel, zoodat herhaaldelijk is verzocht om die toepassing, waar tengevolge van de wet van 1892 twintig van de acht en twintig daar gevestigde handelshuizen hunne zaken van kant deden.

De heer Harmand komt dan tot de volgende conclusiën:

De wet van 1892 is uit tactisch oogpunt onnut en onpolitiek geweest, uit dien hoofde, dat aan de koloniën, zonder haar oordeel daaromtrent werd ingewonnen, een maatregel van wetgeving werd opgedrongen, ten behoeve van het moederland, terwijl men na gemeenschappelijk overleg tot overeenstemming hadde kunnen komen, zonder dat, gelijk thans het geval is, een gevoel van wrok tegen het moederland in de koloniën zou zijn waargenomen.

De wet van 1892 heeft niet aan de verwachtingen beantwoord, terwijl met een meer vrijgevig stelsel, gelijk uit het voorbeeld van West-Afrika valt af te leiden, betere uitkomsten zouden zijn verkregen.

De wet van 1892 is nadeelig voor de koloniën geweest, daar zij de bevolking dier landen heeft verarmd door de ontwikkeling tegen te houden, tengevolge van de omstandigheid, dat de respectievelijke besturen moesten trachten op alle mogelijke wijzen de middelen te vinden, waarvan zij door de vrijstelling van invoerrechten voor de moederlandsche producten werden beroofd. Uitvoerrechten, zeeoctrooien, verbruiksbelastingen moesten in het leven worden geroepen om het ontbrekende aan te vullen, en werkten het doel der kolonisatie tegen.

De wet van 1892 is ook nadeelig geweest voor de moederlandsche industrie, door het in het leven roepen van overeenkomstige industrieën in de koloniën, waar zij concurreeren met de producten der moederlandsche industrie, niet alleen in de kolonie zelve, maar ook op de naburige markten.

Voorts heeft men reeds op Madagaskar den terugkeer van de inboorlingen kunnen zien tot hun kleeding van r a p h i a, tengevolge van den hoogen prijs der katoenen goederen onder het bestaande tarief-stelsel, terwijl elders de t a s i a wederom de fransche wijnen verdringt.

De heer Harmand meent dan ook, dat de wet van 1892 niet mag blijven gehandhaafd. Wel kan niet worden verlangd, dat onmiddellijk aan de koloniën volledige autonomie zal worden verleend, hetgeen niet kan geschieden zonder een algeheele omwenteling in de koloniale organisatie. Maar wel mag worden verlangd, dat bij de vaststelling der tarieven voor de koloniën rekening met hare behoeften wordt gehouden.

Tegenover de bevoorrechting in de koloniën aan het moederland te verleenen, mag ook zeker wel worden geëischt, meent hij, dat de koloniale producten, die slechts een klein deel uitmaken van het geheele verbruik in het moederland, van rechten worden vrijgesteld.

De heer Harmand wees op het nut, dat een grootere invoer van koffie voor Frankrijk zou kunnen opleveren uit het oogpunt van bestrijding van het alkoholisme. De Franschen geven aan koffie boven thee de voorkeur, maar toch wordt in Frankrijk drie maal minder koffie verbruikt dan in België, en zesmaal minder dan in Nederland.

Nogmaals legde spreker den nadruk op de onbillijkheid tegenover de koloniën, betracht door de bestaande wetgeving:

„Hare bewoners zijn diep getroffen door het feit dat zij als koopers als Franschen worden aangemerkt, en als verkoopers als halve Franschen of vreemdelingen.

„Het moederland kan niet nalaten, rekening te houden met dien geest.

„Zeker, wij gelooven, dat de Franschen in de koloniën ware vaderlanders zijn, dat hun vaderlandsliefde door den afstand, die hen van ons scheidt, misschien zelfs nog hartstochtelijker is dan die van de Franschen in Frankrijk zelf. Maar wij weten ook dat de vaderlandsliefde uit tal van elementen is opgebouwd, en dat het altijd gevaarlijk is, en weinig verstandig, wanneer men gemakkelijk een anderen weg kan inslaan, om de menschen te lang te plaatsen tusschen hunne plichten en belangen, en wij verliezen niet uit het oog, dat, daar gelijke oorzaken steeds gelijke gevolgen hebben, het kan voorkomen, dat de geschiedenis zich herhaalt en — San Domingo ligt niet ver van ons!"

Ten slotte drong de heer Harmand aan op de oprichting van een bond, die zich ten doel stelt een betere tarief-regeling voor de Fransche koloniën te verkrijgen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

Balata-industrie.

„De balata-industrie in Suriname." Uitgegeven met toestemming van Zijne Excellentie den Gouverneur van Suriname. (Paramaribo, H. B. Beyde).

De aanleiding tot het schrijven van dit boek over de Surinaamsche getah pertja was de ten vorige jare (14 tot 26 Sept.) plaats gehad hebbende rubbertentoonstelling te Londen, waarop de inzendingen van Nederland en de Nederlandsche Oost- en West-Indiën zulk een uitstekend figuur maakten.

Het werk is in drie gedeelten verdeeld; het 1e Hoofdstuk is samengesteld door den heer Fr. Oudschans Dentz en bevat een historisch overzicht van genoemde industrie, die nog slechts ongeveer twintig jaren oud is, waardoor het mogelijk werd, de ontwikkeling voet voor voet te volgen. Het 2e Hoofdstuk werd bewerkt door den heer E. K. Plasschaert en geeft eene beschrijving van het winnen der balata (melksap van den bolletrieboom; Engelsch Bulletree. Fransch Balata, Arrowaksch Boerowé, Caraïbisch Palata), en eene beschouwing over de industrie. Het derde hoofdstuk eindelijk is samengesteld door Dr. J. Sack en handelt over de chemische samenstelling van de balata, alsmede hare vervalschingen.

Dat de balata-industrie in Suriname inderdaad van groote beteekenis is geworden en dus nadere aandacht ten volle verdient, blijkt wel uit de navolgende, aan genoemd werk ontleende sprekende cijfers, opgenomen als Bijlage 8: Staat van de uit Suriname uitgevoerde balata en de waarde daarvan sedert 1881. In 1881 bedroeg de uitvoer 166 K.G.; waarde per Kilogr. ƒ 1.—; totale waarde ƒ 166, terwijl in 1908 de cijfers luiden: uitvoer 454.194 K.G., waarde per K.G. ƒ 2.20; totaal ƒ 999.227. Een lang niet onbeduidende bron van inkomsten dus.

Zending in Oost-Indië.

Het aantal geschriften over de zending in Indië neemt voortdurend toe; thans kunnen wij weer melding maken van een fraai geïllustreerd werk, getiteld: „Hedendaagsche zending in Onze Oost." Handboek voor zendingsstudie. Samengesteld en uitgegeven door den Nederlandschen Studenten Zendingsbond. (Hoenderloo, Stoomdrukkerij Doorgangshuis). Het boekje geeft — met uitzondering der Roomsch-Katholieke — een overzicht van alle in Ned.-Indië werkende zendingscorporaties, benevens van het leger des Heils en het Nederlandsch Bijbelgenootschap. Op de bijgevoegde zendingskaart zijn, met letter R., ook aangewezen de Roomsch-Katholieke Missiestaties, doch men moet wel bijzonder op de hoogte zijn, om die aanduidingen te kunnen ontdekken.

Doch dat is een kleinigheid, vergeleken bij het vele goede, dat het werkje biedt; we kunnen het dan ook allen, die zich op de hoogte willen stellen van den uitgebreiden Zendingsarbeid in den Indischen Archipel, ten zeerste aanbevelen.

Indisch Militair Tijdschrift.

Afl. 9 opent met eene bijdrage van kapitein A. Kruisheer over: De verrassing van Ana Galoeng (Atjeh) op 29 Juni 1896 (een gebeurtenis niet dus van vandaag of gisteren); als commandant van de 1e colonne vinden wij bijv. vermeld — heel broederlijk — luit.-kol. J. B. van Heutsz, naast den chef van den staf kapitein G. C. E. van Daalen). Dan volgt een opstel van kapitein J. F. den Ouden over Militaire Tucht, waaruit blijkt, dat de schrijver niet bijzonder met de nieuwe theorieën wegloopt, en in dit opzicht althans zijn naam geen oneer aandoet. Zoo zegt hij bijv.: „Een iegelijk moet doordrongen zijn van het besef, dat hij zich tot zijn chef heeft te wenden voor de behartiging van zijn belangen, en bij hem (en niet elders) bescherming moet zoeken tegen onrecht." Een mooie theorie voorwaar, vooral als de rechtzoekende redenen tot klagen meent te hebben juist tegen dien chef! En verder: „Een eerste vereischte voor een goeden geest in het leger is — t e n b a t e o f t e n k o s t e v a n w i e n o o k — het hooghouden van het recht.

De overige bijdragen in dit Nr. zijn alle van technischen aard; voor belanghebbenden volgen zij hier: Eenige beschouwingen over de strategie der Duitschers in hun oorlog tegen de Herero's, door H. Kerremans. — Het nieuwe schietvoorschrift en de voordracht van den kapitein L. — Het oorlogsmateriaal der firma Ehrhardt (met figuren), door S. Schilderman. — Pionier- of genieofficieren, door Merens. — De brisant G. K. T. Ehrhardt van Essen en het ontwerp eenheidsprojectiel-Gooszen, met naschrift van A. J. Gooszen. — Rijsport, rijkunst, enz., door H. C. Cramwinckel. — De opleiding van seinbrigades. Enz.

Bataksch Instituut.

Dezer dagen heeft No. 2 der publicatiën van het Bataksch Instituut te Leiden het licht gezien (bij S. C. van Doesburgh). De titel is: „De Islam in de Bataklanden." Vragenlijst met gedeeltelijke beantwoording. Samensteller is zeker wel de laborant van het Instituut, de heer M. Joustra, voorheen zendeling in de Bataklanden, die meermalen in geschriften getoond heeft volkomen op de hoogte te zijn van de toestanden aldaar. Bij de doorbladering van dit boekje trof het ons, dat de schrijver blijkbaar van zijn lezers een goeden dunk heeft, waar het betreft hunne belezenheid. De vraag inleidende: Wanneer is de islam in de Bataklanden gekomen, zegt hij bijv. zonder meer: Dr. Hagen heeft beweerd, dat er een tijd geweest is, dat de islam tot in het hartje der Tobalanden — waaronder hij ook de Karosche en Timoersche streken aan het Tobameer verstond — was doorgedrongen. Te recht merkte de heer Westenberg op, dat hiervan dan al bitter weinig is overgebleven." Doch afgezien van deze kleine opmerking — die aan de strekking van het geheel trouwens niets afdoet — zal het boekje ongetwijfeld wel beantwoorden aan de verwachting, die de schrijver er van koestert en zal het tevens als leiddraad kunnen dienen bij het onderzoek naar den islam in andere streken van Indië.

Tectona.

De nieuwe aflevering van het boschbouwkundige tijdschrift Tectona begint met een uitvoerige studie van den heer S. P. Ham, getiteld: Het weiden van vee in de bosschen en het halen van gras en ander voedsel daaruit ten behoeve van de veevoeding hier op Java, beschouwd uit een boschbouwkundig en een landbouw-economisch oogpunt. Een eveneens uitvoerig opstel van den heer H. J. Kerbert handelt over Machinale uitsleep van hout (met platen), het resultaat eener reis van den schrijver naar de Philippijnen ter bestudeering van de aldaar gevolgde machinale wijze van uitsleep van gekapte boomstammen uit de bosschen. Als uitvloeisel daarvan voorts een artikel over: De mechanische uitsleep in de houtvesterij „Tjabak", door A. te Wechel.

Overigens de volgende bijdragen: Bouwkundige opzieners bij het boschwezen, door Van Deventer. — Eene cultuurproef, door E. B. H. Brascamp. — Het boschwezen in de Straits Settlements en de Federated Maly States, door H. J. Kerbert. — Boschpolitiek, door v. d. B. — Staats land- en boschbouw in Indië, door v. d. B. — Het opwerken van Ficus-caoutchouc in Moga (Palembang).

Weekblad voor Indië.

No. 21 geeft weinig stof tot bespreking. Het bevat allereerst eene bespreking door den heer J. J. Meijer van het werk van Dr. K. Weule over de resultaten van diens wetenschappelijke reis in Zuid-Oost Duitsch-Afrika; voorts bij het portret van den heer J. J. Benjamin eene opsomming der verdiensten van dien bekenden Indischman; daarna onder het opschrift: Met de camera op oefening, een door kiekjes verlucht opstel over de van 6—14 Augustus ll. te Magelang gehouden gecombineerde oefeningen van infanterie, in vereeniging met bergartillerie, veldartillerie en cavalerie. Eindelijk de beschrijving van een Maleisch festijn.

Curaçao.

Beknopte aardrijkskunde der kolonie Curaçao, door H. J. Nijman. Onderwijzer te Willemstad. Samengesteld op vereerend verzoek van den HoogEd.-Gestr. Heer Gouverneur der kolonie Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk. Amsterdam, W. Versluijs.

Met ingenomenheid begroeten wij de verschijning van dit handige boekje, dat door den geringen prijs letterlijk binnen ieders bereik valt en inderdaad een versteling op dit gebied mag worden genoemd. Behalve van het hoofdeiland Curaçao, geeft de heer Nijman ook korte beschrijvingen der overige Antillen als Bonaire, Aruba, St. Eustatius, Saba en St. Martin. Na de behandeling van elk eiland komt het bestuur aan de beurt, dat voor de geheele kolonie gelijk is, met uitzondering van eenige plaatselijke keuren. Duidelijke kaartjes en eenige goed geslaagde afbeeldingen vergezellen den tekst. We vertrouwen met den schrijver, dat dit boekje, dat in hoofdzaak werd samengesteld met het oog op het aardrijkskundig onderwijs in de colonie Curaçao, ook zijn weg zal vinden in het Moederland. Op onderwijsinrichtingen hier te lande is het hopelijk welkom om een beter beeld te geven van deze zoo slecht gekende kolonie.

Ook in Neerlandia van October komt Curaçao ter sprake. De heer R. A. Oosterhout geeft er het slot zijner beschouwing: Wat Curaçao noodig heeft. Volgens dezen schrijver moet het zwaartepunt der ontwikkeling van het eiland gezocht worden in bebossching en watervoorziening en ook in nijverheid en handel; eerst als de eerste voltooid is kan de landbouw aan de beurt komen en zal hij ook voor de wereldmarkt kunnen gaan werken.

Teysmannia.

Inhoud van No. 9 van den loopenden jaargang: Robusta-koffie als catch-cropp voor Hevea (voordracht gehouden in de Serdang Plantersvereeniging), door Dr. P. J. S. Cramer. — Orchideeën. Het geslacht Dendrobium, door H. J. Wigman Jr. — Over het nemen van monsters, door Dr. J. Dekker. — Een instrument voor de diktebepaling van den bast van Hevea-boomen, door W. R. Tromp de Haas. — Bestrijding van de Wortel-schimmel bij Hevea met carbolineum, door R. Vis. — Een paar opmerkingen naar aanleiding van het artikel „De Manicroba's", door K. C. Jaski. — Bestrijding van de rattenplaag door middel van zwavelkoolstof, door E. de Kruijff. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Beschikbare zaden en planten.

De Banier.

In een viertal nummers van de Banier, Christelijk weekblad voor Nederlandsch-Indië (Nos. 35—38) een lezenswaardig artikel van den heer A. H. J. G. Walbeehm, getiteld: Zijn wij met ons Inlandsch onderwijs op Java op den goeden weg?

De conclusie, waartoe de schrijver komt, luidt: „dat bij alle takken van het Gouvernements-onderwijs voor Inlanders belangrijke sommen worden uitgegeven voor doeleinden, die deels onnoodig, deels zelfs schadelijk zijn voor het algemeen belang, en dat, zonder op de begrooting ook maar één cent meer voor het Inlandsch onderwijs uit te trekken, de mogelijkheid bestaat, het aantal scholen der 2e kl. te verdubbelen, zoodat zelfs een dergelijke belangrijke uitbreiding van het volksonderwijs onze krachten niet te boven gaat."

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 41: Het tiende landbouwcongres te Bandoeng (vervolg en slot). — Hoe men ingelicht wordt (in zake rietsuikerindustrie), door H. C. Prinsen Geerligs. — Nieuw-Zeelandsch vlas, door V. I. — Geologisch en mijnbouwkundig onderzoek in Nederlandsch-Indië. — Spoorwegaanleg op Sumatra. — De Atjeh-tram. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieële berichten en verslagen; benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Departement van Landbouw.

Als No. 8 der Mededeelingen van genoemd Departement is eene verhandeling verschenen van Dr. J. Dekker, getiteld: Voederstoffen. Scheikundige studiën betreffende de voeding der paarden in Indië en monographisch overzicht der Nederlandsch-Indische voedingsmiddelen (Batavia, G. Kolff & Co.) Voor hen, die wellicht in dit onderwerp belangstellen, volgt hier de inhoud naar verdeeling in hoofdstukken: I. Eenige begrippen der voedingsleer. II. De Nederlandsch-Indische voederstoffen (met uitvoerige literatuur-opgave). III. Samenstelling en verteerbaarheid van eenige rations, bestemd voor paarden. IV. Kalk en osteomalacie; Register.

Ten slotte zij gewezen op eene bijdrage in het Tijdschr. van het Kon. Instituut van Ingenieurs, afd. Nederlandsch-Indië, jaarg. 1908—09. Afl. 1, getiteld: Beschouwingen over den bovenbouw van het spoor met wijdte 1.067 M., in het bijzonder van dat der spoorwegen op Java, door J. H. A. Haarman.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 22 Sept. '09.
De Sumatrapost t/m 23 idem.
De Sumatrabode idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 22 Sept. '09.
De Locomotief t/m 22 Sept. '09.
De Javasche Courant Nos. 74 en 75.
Neerlandia No. 10.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 37.
De Indische Mercuur No. 42.
Handelsberichten v/h Min. v. Landb. No. 135.
Java en de Javanen, door H. E. B. Schmalhausen.
Dessaleven, door A. Doyer.
Delicourant t/m 22 Sept. '09.
De Padanger t/m 17 Sept. '09.
De Banier No. 36.
De Stem van Indië No. 37.
Het weekblad van Indië No. 21.
Cultura, October-afl., No. 254.
De Indische Gids, October-afl.
Exportblad No. 791.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 17 Sept. 1909. No. 74.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan Mr. D. G. Wolterbeek Muller en den onderwijzer G. Meijer.

Ontslagen: op verzoek eervol de substituut-officier bij den R. v. J. te Batavia Mr. Chr. J. Portman; de klerken op Banka C. W. Salhuteru en G. C. D. Nicolaas; de algem. ontvanger C. Berendhuijsen; de commies bij de S.S. op Java J. W. Schusler; de klerk bij de S.S. op Java F. G. H. Epke.

Benoemd: tot substituut-officier bij den R. v. J. te Batavia Mr. A. A. Strubij; tot onderwijzer 2e kl. P. R. Huijben.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Gouv. bedrijven Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg.

Belast: met de waarneming der betrekking van leeraar aan de Kon. Wilhelminaschool te Batavia, de onderwijzer H. H. Schomaker.

Ontslagen: op verzoek eervol de assistent-wedana van Banjoeasin, Raden Prawirodirdjo; de hoofdpenghoeloe bij den landraad te Tasikmalaja, Raden Hadji Moehamad Oesman; benoemd als zoodanig Raden Hadji Moehamad Roesdi.

Benoemd: tot tijdelijk civiel gezaghebber in de res. Amboina de opzichter te Semarang H. de Gelder; tot tijd. onderwijzer 3e kl. te Kagok, W. G. H. Teunissen.

Militair Departement.

Benoemd: tot commandant der 3e mil. afd. op Java, de kolonel der inf. R. G. Doorman.

Bevorderd: tot kolonel de luitenant-kolonel R. G. Doorman; tot luitenant-kolonel de majoors R. A. Cornelissen en G. W. Honigh.

***

Uit de Javasche Courant van 21 Sept. 1909. No. 75.

Dit Nr. bevat o.m.: Bepalingen voor de opiumregie op Java en Madoera en in de residentie Lampongsche districten.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan Dr. I. B. Kolthoff te Batavia en aan den kantoorchef W. C. van Haeften.

Ontslagen: op verzoek eervol de ass.-resident A. G. Valette; de klerk te Djombang C. F. Schelkers; de id. te Klaten A. Smith; de id. bij de S.S. op Java H. F. Scholte en H. E. Simons; de id. te Soerabaja W. F. R. Dirksen.

Benoemd: tot opziener 1e kl. bij het mijnwezen J. de Nijs; tot tijdelijk ass.-resident van Bambel I. L. O'Brien; tot Europ. geneesheer op Banka W. K. Tehupeiory; tot opzichter bij het stoomwezen J. H. Franz; tot onderwijzer 2e kl. H. F. Boeghorn; tot ass./resident van Soemedang R. van der Dussen; van Tranggalek Th. Brouwer; van Salatiga H. van Santwijk; van Sragen J. A. H. S. Hanozet Gordon; van Berbek J. A. A. van der Ent.

Toegekend: den rang en titel van ass.-resident aan den controleur à la suite G. P. A. Bisschoff.

Gesteld: ter beschikking van den procureur-generaal bij het Hooggerechtshof Mr. M. N. Abell.

Tijdelijk in dienst gesteld: als machinist op Banka J. H. Hartkamp.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Weltevreden, Rangga Djaban Abdoel Moehni.

Benoemd: als zoodanig Radja Sabaroedin; tot ondercollecteur in het regentschap Brebes, Raden Sosrowidjojo.

Ontslagen: op verzoek eervol de luitenant der Chineezen te Bojolali, Ong Kian Lian.

Benoemd: tot adjunct-hoofd der Arabieren te Batavia, Sech Alt bin Abdoellah bin Aun.

Geplaatst: in de residentie Kedoe de contr. H. Kool; in het gouv. Sum. Westkust G. Gerlach.

Benoemd: tot controleur in de res. Oostkust van Sum. C. J. van Kempen; in Riouw H. F. N. Roskott; in Tapanoeli G. Oostenbroek; tot onderwijzer te Djokjakarta R. W. Lieve.

Militair Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan den paardenarts H. J. Tromp de Haas; een jaar aan den 1en luit. der inf. G. H. A. G. Gallas.

Bevorderd: tot kapitein-kwartiermeester H. C. E. Karsten; tot 1en luit.-kwartierm. D. J. Spanjaard; E. C. Stieltjes en C. J. Bal; tot 1en luit. der inf. A. Odewald, H. Dubourcq, W. Hogervorst, H. W. J. Muller, L. H. C. P. D. Engles, H. L. le Maire, L. Meijer, J. de Vries, G. A. J. Beukers; J. H. M. Ohl, F. H. Geerligs, J. H. Romswinckel, J. van Arkel, W. F. J. van Lakerveld, A. A. J. Augustijn en B. H. Tersteege.

***

Als Extra-bijvoegsel bevat dit Nr. het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden, gedurende de maand Juli 1909.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem V", gezagvoerder J. C. Metus, van Amsterdam naar West-Indië via Madeira op den 15 October 1909.

Mevr. C. F. Zeiler; Mej. B. P. S. Zeiler; Mej. M. C. Neeb; J. W. van Aalst en echtgenoote; P. A. May, echtg. en 2 kinderen; Mej. J. M. van Ommeren; Mevr. M. Brandon; J. F. Gage; J. E. Schoenman, echtg. en 5 kinderen; A. L. Engels, echtg. en kind; Mevr. B. A. Krabbendam; A. L. Vervuurt; Mej. S. Stolting; T. A. Tromp.

INGEZONDEN.

(Buiten verantwoordelijkheid der redactie.)

Variété „Flora".

Les Frères Altona in hun Acrobatische scène „Kinderstreken."

Singlair's 4 Parisian Girls. Singers and Export Dancers.

Leigh Bros, Billard-Comedians.

Jules Boesnach, Piano-Humorist.

Powel & Powel, Excentrieke Gymnasten.

Les 6 Colberg, Instrumentalisten met den kleinsten kapelmeester der wereld.

Mlle Medicis, met haar hond „Billy". (Levende jachtbeelden).

Mons. Lem-Put, de vermaarde Clown-Imitateur.

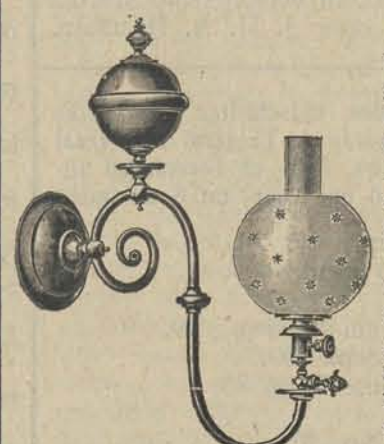
The 5 Whiteley's, in hun Acrobatische Muzikale Potpourri.

Benevens orchestnummers van The Royal Bioscope.

Ziedaar het nieuwe prachtprogramma, dat tot en met 31 October in bovengenoemd theatre vertoond wordt met uitbundig succes. Het geheel is in één woord uitstekend. De 6 Colbergs met hun leuk kapelmeestertje, alsmede Mlle Medicis met haar hond Billy hadden zeer veel succes. De dame der 5 Whiteley's deed wonderen van kracht en had een reuzensucces. Zonder onderscheid mochten de overige artisten in den bijval van het publiek deelen.

R.

Over de werking van Gasoline-Lampen.

Een der voornaamste wenschen van naar de tropen terugkeerende Europeesche verlofgangers is zich te kunnen voorzien van kunstlichtbronnen, die het prachtige Europeesche kunstlicht zooveel mogelijk nabij komen. Is in Indie, tenminste op Java, het Europeesche comfort in vele opzichten verkregen, de toestand is daar nog niet zoo als hier in Holland, waar de meeste plaatsen gasfabrieken, ja zelfs velen centrales hebben, voor de levering van electrisch licht. Wel heeft men op de hoofdplaatsen electrisch licht en is men soms door nabijheid van fabrieken in staat electrisch licht te verkrijgen. De overgroote meerderheid echter moet zich des avonds behelpen met petroleum licht, dat in de meeste opzichten geen vergelijking kan doorstaan met het schitterende Europeesche gasgloeilicht. In de laatste jaren is hierin echter een verandering gekomen. De uitvinding van de GASOLINE-LAMPEN stelt ook hen, die niet in de nabijheid van gasfabrieken wonen in de gelegenheid zich van kunstlicht te voorzien, dat in lichtsterkte het Europeesch gasgloeilicht geheel nabij komt.

Wij laten hieronder een korte omschrijving volgen van de werking van deze lampen. In het algemeen bevindt zich boven aan een gasoline-lamp een koperen of bronzen reservoir, welk reservoir men op bovenstaande gravure zeer duidelijk ziet voorgesteld. Dit reservoir wordt gevuld met „gasoline", een lichte benzine. Deze gasoline wordt uit het reservoir door een pijp eerst benedenwaarts gevoerd en daarna door een kromming opwaarts. Het reservoir wordt zoo hoog mogelijk gesteld om voldoende opwaartschen druk te verkrijgen. Onmiddellijk na de opwaartsche kromming bevindt zich aan de pijp een kraan, die door meer of mindere uitschroeving den toevoer der gasoline regelt. Meestentijds wordt deze kraan opengelaten en alleen gesloten, wanneer men de bovenlamp met brander, ter schoonmaking, afneemt. Na deze kraan gepasseerd te zijn komt de gasoline in een buis, waarin zich een katoenen pit bevindt, die tweeërlei doel heeft, ten eerste om de gasoline te reinigen, ten tweede om den te sterken opwaartschen druk eenigszins te remmen. Is de gasoline ook deze buis gepasseerd, dan komt zij vervolgens weer aan een kraan, die overeenkomt met de gewone gaskraan aan onze gaslampen. Is deze open, dan verleent zij de gasoline toegang tot een reservoir, dat slechts van boven een zeer nauwe opening heeft, zoodat dus de gasoline met een fijne straal opwaarts spuit in een ander (het laatste) reservoir. Dit reservoir, benevens een daarop gesteld ijzeren staafje, is vooraf door spiritusverbranding verwarmd, zoodat de gasoline tot benzinedamp overgaat en als zoodanig, evenals in onze gasgloeilicht branders, door fijne gaatjes ontsnapt, zich met lucht vermengt en een uitstekend brandbaar gas vormt.

Een volgende keer zullen wij U een doorsnee-teekening doen aanschouwen van zulk een gasoline brander.

Gasoline lampen zijn in allerlei vormen verkrijgbaar bij de

Agentuur en Handel-Maatschappij

voorheen VAN WELY en MORET.

Bazarstraat 50 's-Gravenhage. — Willemskade Soerabaya.

Bezoekt de showrooms dier Maatschappij, waar gij verschillende modellen tentoongesteld ziet, benevens een model gasolinelamp, die op een ander principe berust en die wij U een andermaal zullen beschrijven.